

Instrucziun per il giu da chartas BABALIBI

Idea e finamira dal giu: BABALIBI è in giu moderà da la persuna ch' instruescha, nua ch'i va per inventar e raquintar istorgias criminalas en la lingua estra. Ils elements per la construcziun da questas istorgias èn inditgadas sin las chartas da giu.

Lingua e nivel: lingua d'arriv, a partir dal stgalim B1.

Tut tenor abilitad linguistica e temp datti differentas variantas dal giu:

- 1) chartas da giu sin maisa
- 2) rommé
- 3) simulaziun cumpletta dal cas criminal
- 4) giu tenor autras ideas da la persuna ch' instruescha

Chartas da giu:

Chartas da persunas

1 um / dunna da grond'influenza

1 um / dunna ritg(a)

1 aventurier / aventuriera

1 um giuven / dunna giuvna

4 chartas testimoni

Chartas da cas

4 chartas motiv

4 chartas circumstanzas

4 chartas relaziuns secretas

4 chartas alibi

4 chartas indizis

1 charta victima

1 charta culpaivel

2 chartas joker

Idea e finamira

Cun agid da las chartas da giu inventa la gruppa d'auturs ina istorgia criminala, che la gruppa da detectivs sto alura schliar.

En quel connex ston ins interagir e metter las indicaziuns da las chartas en ina successiun logica. Quai succeda

- cun preparar dumondas als auturs.
- cun valitar cuminaivlamain ils indizis chattads.

Sch' ils discours duain succeder exclusivamain en la lingua d'arriv u sch' els pon er vegnir manads a moda plurilingua po la persuna ch' instruescha decider. Las indicaziuns plurilinguas sin las chartas da giu contribueschan a chapir meglier il pensums ed a schlargiar la schientscha linguistica.

1. «Chartas sin maisa»

Tar questa varianta dal giu vegn fixà ina victima avant ch' entschaiver il giu. Tenor las indicaziuns sin ils champs da la tabla da giu vegn costruì e schlià in cas criminal. I na dat nagins victurs e nagins victorisads.

La classa vegn dividida en duas gruppas: ils auturs che inventan il cas ed ils detectivs che duain sclerir el cun dumondas als auturs.

Auturs: I vegn furmà quatter gruppas cun plirs giugaders (tut tenor il dumber da scolars). Mintga gruppa elegia ses pledader / sia pledadra. Els sa cunvegnan davart ils pli impurtants elements dal cas e mintgin survegn per quai tschintg chartas:

1 persuna, 1 motiv, 1 circumstanzas, 1 relaziuns secretas ed 1 alibi.

Da princip pon tuts esser suspectus, perquai ch'els stattan en relaziun cun la victima ed autras persunas. Els pudessan era avair da far insatge cun il crim entras relaziuns secretas ni in motiv. L'interrogaziun succeda a la fin cun in proceder liant.

Detectivs: almain quatter giugaders. Mintgin survegn las 4 chartas indizis e las 4 chartas testimoni (ch'els elegian entaifer la gruppa dals auturs); ultra da quai ils 2 jokers e la charta culpaivel.

Decurs dal giu (60 - 90 minutas):

Auturs

Sco emprim fixeschan ils auturs la victima e la descrivan (vegliadetgna, schlattaina, caracteristicas spezialas, disas, lieu, nua ch'ella è vegnida chattada e la spezia da l'assassinat). Ils detectivs survegnan immediat questas infurmaziuns generalas ed entschaivan ad elavurar lur dumondas ed ipotesas (tut tenor las relaziuns da plaz er en in'otra stanza). La gruppa po plinavant vegnir dividida en inspecturs e schurnalists, quai che pretenda da sviluppar differentas spezias da dumondas.

En il fratemp perfecziuneschan ils auturs il cas e mettan in suenter l'auter ina charta da persunas sin la tabla da giu, tar las qualas els sviluppan curtas indicaziuns biograficas. Cun metter giu las chartas seguan els las indicaziuns sin la tabla da giu ed agiuntan

ulteriuras indicaziuns dals auters commembers da la gruppa, uschia che las rollas, ils motivs e las relaziuns d'avevan cleras. Las indicaziuns sin las chartas plurilinguas èn liantas; ins dastga far pitschnas adattaziuns, sche l'istorgia daventa uschia pli coerenta. Per cumpletter il rapport davart il cas, mettan ils giugaders in suenter l'auter chartas da motiv; cun las decleraziuns fatgas en quel connex po mintga persuna vegnir suspectada cun agid d'arguments plausibels. A la fin sa cunvegnan las gruppas per fixar la figura dal delinquent, per la quala els han construì in'istorgia persuadenta. Quella pon els preschentar als detectivs en furma pertinenta. Per far quai fissi d'avantatg da scriver ina pitschna resumaziun en scrit).

Il detectiv

Els vegnan enavos a la maisa da gieu ed entschaivan cun lur lavur. Els interrogheschan las persunas suspectadas che han tratg ina charta correspondentia ed elegian quatter testimonis ord la gruppa dals auters. Questas dumondas ston els responder a moda vardavla. Els rapportan dals indizis chattads e creeschon da quai in maletg dal cas ch'els commenteschan e cumpletteschan cun ipotesas. Plaunsieu sa serran las largias da l'examinaziun. Il diever dal *joker* lubescha da far midadas en vista ad ina chadaina d'indizis pli logica. Il *joker* po era gidar dad animar ils auters a respostas pli cleras ed a sclauder malchapientschas. Il gieu va a fin sch' ils detectivs decleran ina persuna sco culpaivla e l'arrestan.

Ulteriurs tips

- Mintga tur dal gieu sto star sut in titel ch' è tipic per in crimi.
- Plinavant pon ins rediger in protocol da l'inquisiziun ni ina cronica dals schabetgs.
- Variantas linguisticas: Ils testimonis, ch'èn vegnids fixads dals cumissaris, pon discurren en in auter linguatg, saja quai en ina lingua che figurescha sin las chartas ni en in'ulteriura lingua. Quai sforza ils cumissaris da chattar novs meds per chapir las explicaziuns dals testimonis. En quel cas pon els duvrar il *joker* per translatar.

2. «Rommé»

La victima cumpara en il decurs dal gieu

La finamira da questa varianta (en quatter gruppas da gieu) è da chattar la construcziun coerenta ed argumentada dal cas criminal e las persunas involvidas. Il/la mainagieu survegn quatter chartas (per las differentas rollas, tranter quellas la victima ed il culpaivel), uschia ch'i resta ina pluna da 16 chartas. El / ella tira ina charta e sa cunvegn cun il rest da la gruppa. Lura metta el / ella ina u pliras chartas ed entschaiva il rapport, ch'els auters cumpletteschan plaunsieu, adina resguardond las infurmaziuns precedentas.

- a) Tgi che ha ina seria da chartas, cun las qualas el po rapportar coerentamain davart il cas, po entschaiver. Els auters repriman il rapport, pon dentant far dumondas als giugaders precedents avant ch'els mettan giu lur chartas.
- b) il culpaivel e la victima vegnan fixads tenor las chartas tratgas.
- c) La gruppa che ha mess giu sco emprima tut sias chartas, ha gudagnà (era sch' i dat anc chartas sin la pluna).
- d) A l'entschatta dal gieu pon ins er attribuir puncts, p. ex. 4 puncts per las persunas, 3 per ils testimonis e.u.v. a las singulas categorias da chartas. Els auters giugaders survegnan a la fin puncts minus per chartas ch'els tegnan anc en maun.
- e) Il *joker* po vegnir duvrà per mintga categoria da chartas.

3. «Simulaziun cumpletta dal cas»

Elavurar tenor las ideas da la persuna ch' instruescha.

4. «Gieu tenor ulteriuras ideas da la persuna ch' instruescha»

Ulteriuras amplificaziuns u furma da gieu.

Il diever dal *joker* è facultativ u po vegnir collià cun tshertas cundiziuns. Dad «Alibi» e «Babylonia» pon ins crear plects da fantasia e sviluppar reglas correspondentas.

Memori per scolars pli giuvens.